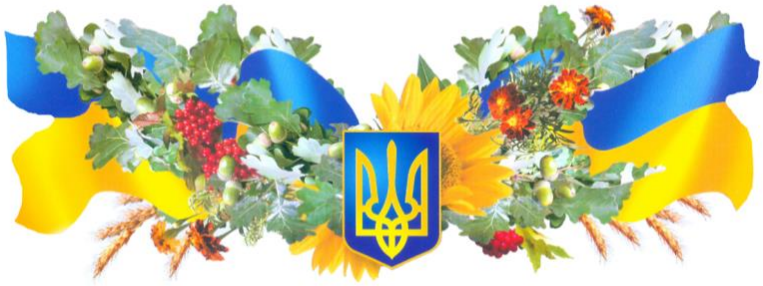
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА

ГО «НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ»
ВСЕУКРАЇНСЬКЕ ТОВАРИСТВО «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ФАКУЛЬТЕТ УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ТА ЛІТЕРАТУРНОЇ ТВОРЧОСТІ імені АНДРІЯ МАЛИШКА

КАФЕДРА КУЛЬТУРИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

УКРАЇНСЬКА МОВА ВЧОРА, СЬОГОДНІ, ЗАВТРА В УКРАЇНІ І СВІТІ

XIX Всеукраїнська науково-практична конференція
з міжнародною участю
до Дня української писемності й мови

28 жовтня 2025 року

Київ – 2025

УДК 80.06
У 34

Рекомендувано Вченою радою
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(протокол № 3 від 30 жовтня 2025 року)

Українська мова вчора, сьогодні, завтра в Україні і світі: Матеріали XIX Всеукраїнської науково-практичної конференції /відп. ред. С.В. Шевчук, відп. за випуск Ю.Б. Виноградова, О.В. Дияк. Київ : Вид-во Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, 2025. 112 с.

У збірнику подано статті й тези мовознавців, молодих учених і здобувачів першого (бакалаврського), другого (магістерського), третього (освітньо-наукового) та наукового рівнів вищої освіти, які брали участь у конференції та круглому столі. Тематика доповідей охоплює питання мовної політики та мовної культури в Україні в контексті актуальних суспільно-політичних процесів, проблеми української мови як чинника національної самоідентифікації, як засобу формування національної свідомості українського суспільства, аспекти професійної комунікації в освіті, сучасні тенденції розвитку лексикології, морфології, термінології та фразеології української мови.

Викладачам, учителям, журналістам, державним службовцям, здобувачам усіх рівнів вищої освіти й усім, хто прагне надати сили українському слову у професійній царині.

Редакційна колегія:

Шевчук Світлана Володимирівна, завідувач кафедри культури української мови, академік ГО «Національна академія наук вищої освіти України», кандидат філологічних наук, професор – **відповідальний редактор;**
Виноградова Юлія Борисівна, доцент кафедри культури української мови, кандидат філологічних наук – **відповідальний секретар;**
Глущик Сергій Васильович, доцент кафедри культури української мови, кандидат філологічних наук – **модератор;**
Дияк Олена Володимирівна, доцент кафедри культури української мови, кандидат філологічних наук – **відповідальний секретар;**
Лобода Тетяна Михайлівна, доцент кафедри культури української мови, кандидат педагогічних наук.

© Автори статей, 2025
© Український державний університет
імені Михайла Драгоманова, 2025

4. Доктрина інформаційної безпеки України. Указ Президента №47/2017.

5. Савенко І. В. Професійна комунікація у сфері міжнародної діяльності як складова компетентності фахівця. // Вісник ЖДУ, 2020.

6. Титаренко В. П. Міжнародна комунікація у процесах глобалізації: виклики та можливості для України. // Актуальні проблеми міжнародних відносин, 2022.

7. International Institute for Cultural Diplomacy (ICD), Berlin. https://www.culturaldiplomacy.org/academy

Котляренко Світлана
Український державний університет імені Михайла Драгоманова,
м. Київ

КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ: МИСТЕЦТВО СПІЛКУВАННЯ

Мова – невичерпне джерело розумового розвитку людини. Мова у своєму загальному вияві статично, відносно стабільна, довговічна, довготривала, належить суспільству, охоплює досвід нації, відображає її картину світу, сама мова у своїй цілісності може бути окреслена як певний простір, в якому виявляється дух народу, його багатство. Мова у своїх виявах не залежить від конкретних обставин, а мовлення конкретне, активне, динамічне, є виявом творчої ініціативності індивіда. На мовлення суттєво впливає спілкування, ті обставини, у яких реалізує себе адресат й адресант. Мовлення має свої основні варіанти фіксації – усно-звуковий або писемний, у кожному разі суттєву роль відіграє час його реалізації, просторові компоненти, актуалізація певних величин. Усе це робить мовлення індивідуальним.

У сучасному темпоритмі життя кожен фахівець повинен володіти нормами української літературної вимови, засобами інтонаційної та стилістичної виразності мовлення, високим рівнем власної мовленнєвої культури; володіти технікою мовлення (комбінованим диханням, правильною і чіткою дикцією, чистотою,

силою і висотою голосу, орфоепічними нормами вимови); застосовувати засоби логіко-емоційної виразності мовлення в їх органічному зв'язку (сутність мовних тактів, пауз, їх різновидів і тривалості, логічних наголосів (тактових і головних), мелодики та її видозмін, темпу і його варіювання, емоційної функції наголошених слів і вміти ними користуватися.

Розвиток зв'язного усного мовлення людини розпочинається ще з дитинства та охоплює всі сторони мовленнєвої діяльності. Програмою оволодіння мовленнєвим розвитком передбачається набуття елементарних знань про мовлення: усне і писемне, діалогічне і монологічне; про особливості висловлювань, обумовлені їх комунікативними завданнями, ситуацією спілкування. Оволодіти граматичною будовою мовлення означає навчитися правильно вживати відмінкові закінчення слів, дієслівні форми та їх видозміни, суфікси, префікси, узгоджувати іменники з іншими частинами мови в роді, числі та відмінку, правильно будувати речення, додержуючи відповідного порядку слів у ньому, вживати прийменники, сполучники, будувати складнопідрядні і складносурядні речення.

Робота над мовленнєвим розвитком передбачає: вдосконалення вимови та підвищення мовної культури; збагачення, уточнення й активізація словникового запасу; уміння вживати слова у властивому для них значенні, користуватися виражальними засобами мови залежно від ситуації і мети висловлювання; послідовно і логічно викладати думки; оволодіння нормами українського літературного мовлення; засвоєння найважливіших етичних правил спілкування.

Нині потрібно звертати увагу на мовленнєвий розвиток в будь-яких навчальних закладах (від дошкільних до закладів вищої освіти), оскільки питання правильної гарної вимови є актуальним для кожної сучасної людини. Потрібно постійно проводити роботу над правильною вимовою, чіткістю й виразністю усного мовлення, над збагаченням словника, правильним і точним вживанням слова, над словосполученням і зв'язним висловлюванням.

Важливим завданням мовленнєвого розвитку є виховання звукової культури мовлення. Мистецтво усного мовлення вимагає від мовця уміння досконало володіти мовленнєвим апаратом, доводиться зайнятися технічною стороною інтонації (технікою мовлення). Поняття звукової культури мовлення досить складне і широке, воно містить цілий ряд важливих компонентів: чітку артикуляцію звуків рідної мови, фонетичну і орфоепічну правильність мовлення, правильне мовленнєве дихання (реберно-діафрагмальне дихання), силу голосу, темп і тембр мовлення, інтонаційні засоби виразності (наголос, логічні паузи, ритм), фонематичний слух. Особливу увагу звертаємо на значення логічного наголосу в усному мовленні. Логічним наголосом називається особливе виділення голосом слова в реченні з метою підкреслити важливість його в смисловій структурі речення. У простому реченні буває тільки один логічний наголос. Він може падати на будь-яке слово в реченні, у тому числі й на неповнозначне, наприклад: *Чесnота — це робити людям* ***добро*** *і не чинити їм лиха. А робити ближнім добро — це робити для них* ***те****, чого ти бажав би самому собі. (Нар. творчість).*

Отже, ознаками правильного усного мовлення є: дотримання мовних норм вимови, наголосу, слововживання й побудови вислову, нормативність усної і писемної мови, що виявляється в її грамотності, точності, ясності, чистоті, логічній стрункості. Культура мовлення є ознакою і складовою частиною загальної культури людини.

Література

1. Бабич Н. Д. Практична стилістика і культура української мови : навч. посіб. / Н. Д. Бабич. Львів.Світ, 2003. 432 с.

2. Гриценко Т. Б. Українська мова та культура мовлення : навч. посіб. / Т. Б. Гриценко. Вінниця, 2003. 472 с.

3. Клімова К. Я. Основи культури і техніки мовлення : навч. посіб. для студентів вищих навч. закладів / К. Я. Клімова. 2-е вид., випр. і доп. Ліра, 2007. 240 с.

4. Пазяк О. М. Українська мова і культура мовлення : навч. посіб. для студентів вищ. навч. закладів / О. М. Пазяк, Г. Г. Кисіль. 1995. 239 с.